

OPONENTSKÝ POSUDEK RIGORÓZNÍ PRÁCE

Jméno autora práce: Mgr. Michal Šabatka

Název práce: Španělská Druhá republika: rozklad jedné demokracie

Mgr. Michal Šabatka se ve své rigorózní práci zaměřil na nadmíru zajímavé téma, a sice na problematiku pádu jednoho z meziválečných evropských demokratických režimů – španělské druhé republiky. Či ještě lépe – pokusil se zmapovat vývoj celé druhé republiky, s nutnou předehtou v diktatuře Primo de Rivery. Oponent si není vědom toho, že by byla v českém prostředí podobně rozsáhlá práce dostupná, což lze považovat za její největší přínos.

Práce balancuje na tenkém rozhraní soudobých politických dějin (resp. možná dokonce spíše dějin politických institucí) a politologie. Nicméně politologický zřetel nakonec převažuje, byť ne měřeno počtem stránek, ale celkovou interpretací. Autor pracuje s hypotézou o vlivu centrifugálního typu demokracie za současného působení ekonomické krize na pád španělské druhé republiky. Za nejpřínosnější část práce považuji povedené úvodní shrnutí debat o příčinách pádu demokratických režimů. Dále ovšem budou převažovat spíše výtky.

Práce, byť se tomu většinou úspěšně brání, se občas nevyhnula zaujetí normativního postoje – viz např. „Vláda zašla v sekularizačním úsilí mnohem dále, než bylo za složitých okolností vzniku Druhé republiky skutečně nutné“ (s. 49) – čím lze poměřovat nutnost? A je skutečně něco nutné?

Kulhající je přirovnání španělské „konkordátní“ situace v oblasti vztahu státu a církve k Rakousku-Uhersku (s. 43). Tam totiž byla církev od vypovězení konkordátu v roce 1870, resp. již od roku 1868 ve značně odlišné situaci, kdy byla do značné míry státu podřízena.

Zkratkovitě je tvrzení, že menšinové vlády svědčí o nestabilitě systému (s. 85) – jakkoli to v mnoha případech může být pravda, skandinávské země s jejich dlouhou tradicí menšinových vlád za nestabilní rozhodně být označeny nemohou.

Jak lze chápat poznámku o „domnělém“ spojení církve s pozemkovými vlastníky (s. 43)? Bylo domnělé v očích tehdejších protivníků, dnešního hodnocení či ještě jinak?

V práci se občas vyskytují protimluvy. Jak lze vysvětlit rozpor mezi dvěma údaji o počtu kněží, resp. zasvěcených osob ve Španělsku v roce 1930, jak jsou uvedeny na s. 28 a 49? Skutečně měl podle ústavy z prosince 1931 „poprvé v dějinách“ vzniknout jednokomorový parlament? Kolik komor měl parlament, který tuto ústavu přijal?

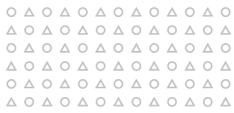
Zajímavým teoretickým problémem, který Mgr. Šabatka neotevřel, jen na něj ve své práci upozornil, je debata o povaze a vlivu institucí. Argumentuje v pozici, kterou lze parafrázovat jako *polity do matter*. Přesto, že argumentace nepostrádá na přesvědčivosti, si dovoluji vznést otázku: je autor přesvědčen, že při jiném institucionálním nastavení druhé španělské republiky by nedošlo (byť v jiném časovém horizontu) k jejímu pádu? Stačila by změna volebního systému, jiná úprava vztahu mezi vládou, parlamentem a prezidentem? Co otázka obrovské vlny společenské mobilizace, na níž tato republika vznikla? Nedá se za jejím pádem hledat buď odpověď na tuto mobilizaci, případně (nutně?) nenaplněná očekávání jejích příznivců z dob počátků? Skutečně v takové míře *do polity matter*?

Další závažná otázka míří na svébytnost jednotlivých rokkanovských štěpení; v konkrétním španělském meziválečném případě jde o otázku, zda štěpení církev/stát bylo skutečně svébytné, nebo zda se překrývalo s jiným (konkrétně práce/kapitál). Z práce nevyplývá, že by toto štěpení, jakkoli je mu dodávána velká důležitost, produkovalo svébytnou stranu/strany, jež by bez něj neměla(y) nárok na existenci. Jinak řečeno – nebylo náhodou štěpení stát/církev jen podpůrným tématem v jinak založeném a vedeném štěpení společnosti?

Práci by výrazně prospěla jazyková korektura – čtenář nalezne řadu překlepů, a to dokonce i ve jménech (viz např. jméno kardinála Sugery – s. 30, namísto správného Segury, jak je posléze správně uvedeno na s. 31); časté jsou špatné shody podmětu s přísudkem. Jakkoli je práce čtivá, což patří k jejím kladům, nevyhne se (možná právě proto) občasným žurnalismům typu „ultrakonzervativci“, „nemotornost“ (s. 16), „veliké vítězství“ (s. 17) apod.

Na jazykové stránce práce je občas znát, že vycházela primárně z cizích zdrojů (což samozřejmě není výtka) – některé přeložené termíny nejsou šťastné, jako např. pastorační list (s. 30, namísto pastýřský), revizionářský (s. 67, snad namísto „revizionistický“, a to navíc v uvozovkách) apod. Terminologicky nejzávažnější výtka směřuje k synonymnímu užívání označení *pluralitní demokracie* a *centrifugální demokracie*. Byť chápu, proč k tomuto stavu autor

dospěl, není šťastný. V českém prostředí nejsou tyto termíny synonymní, resp. *pluralitní demokracie* může s přehledem označovat i *demokracii centripetální*, resp. stranický systém centripetální. Autor by měl u obhajoby přesvědčivě zdůvodnit své rozhodnutí v této oblasti.

Autor shromáždil dostatečné množství zdrojů, vesměs sekundární literatury, jimž ale poskytl vhodný interpretační rámec.

Přes všechny předchozí výtky se domnívám, že Mgr. Michal Šabatka prokázal tvůrčí schopnosti v politologickém výzkumu a práce splňuje požadavky standardně kladené na rigorózní práce v oboru.

V Brně, 31. května 2010

doc. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.

